

3 Σεπτεμβρίου 2021

Το ολοκαύτωμα του Χορτιάτη

[Επιστήμες](#) / [Ιστορία](#)

[Ηλίας Κοτρίδης, Αντισυνταγματάρχης ε.α.](#)

Το πρωί της 2ας Σεπτεμβρίου 1944, μια διμοιρία του ΕΛΑΣ με επικεφαλής τον Βάιο Ρικούδη, που ανήκε στον λόχο του Αντώνη Καζάκου (Καπετάν Φλωριά), χτύπησε στη θέση «Καμάρα», έξω από στο χωριό Χορτιάτης, δύο αυτοκίνητα που κατευθυνόταν στο χωριό. Πρώτα χτυπήθηκε ένα αυτοκίνητο που ανήκε στον Οργανισμό Ύδρευσης Θεσ/νίκης και λίγο αργότερα ένα γερμανικό αυτοκίνητο, που ακολουθούσε. Για τον αριθμό των επιβαινόντων στα δύο αυτοκίνητα, την εθνικότητά τους και τον αριθμό νεκρών και τραυματιών υπάρχουν διάφορες εκδοχές:

Κατά μια εκδοχή στο πρώτο αυτοκίνητο επέβαιναν τουλάχιστον 3 ή 4 Έλληνες, υπάλληλοι του Οργανισμού, που πήγαιναν στον Χορτιάτη για την απολύμανση της δεξαμενής του υδραγωγείου, από το οποίο έπαιρνε νερό ένα μεγάλο μέρος της Θεσ/νίκης, και την χλωρίωση του νερού. Ο Ιωάννης Ταμιωλάκης, ανώτερος υπάλληλος του Ο.Υ.Θ, αναφέρει στο βιβλίο του «Η ιστορία της ύδρευσης της Θεσσαλονίκης», ότι στο αυτοκίνητο του Οργανισμού επέβαιναν πέντε Έλληνες: ο εργοδηγός Σιδερίδης, τρεις τεχνίτες και ο Αλ. Σωτηρχόπουλος που ήταν υπεύθυνος για τη χλωρίωση του νερού.

Όσον αφορά το δεύτερο αυτοκίνητο, που ήταν Γερμανικό υπάρχουν οι εξής εκδοχές: σ' αυτό επέβαιναν α) τρεις Γερμανοί και δυο Έλληνες, ο ένας εργοδηγός και ο άλλος υπάλληλος του Ο.Υ.Θ ή β) δύο άνδρες της Στρατιωτικής Αστυνομίας (Γκεστάπο), ένας Αυστριακός χημικός και δύο Έλληνες, υπάλληλοι του Ο.Υ.Θ, ο Α. Σωτηρχόπουλος και ο Γ. Τρώντσιοις ή γ) ο αυστριακός χημικός, ένας αξιωματικός της Γκεστάπο, δύο στρατιώτες και ο οδηγός. Ο Κώστας Πασχαλούδης, που ήταν καθοδηγητής της λεγόμενης «Υποδειγματικής Ομάδας της Νεολαίας της ΕΠΟΝ», που αποτελούσε μέρος του λόχου του καπετάν Φλωριά, ανέφερε τρεις Γερμανούς, μέλη της Γκεστάπο. Από την επίθεση των ανταρτών στο πρώτο αυτοκίνητο

τραυματίστηκαν ο οδηγός Κλεάνθης Τερζόπουλος και ο εργοδηγός Γεώργιος Σιδερίδης, ο οποίος αργότερα υπέκυψε στα τραύματά του. Ο Ταμιωλάκης αναφέρει ότι σκοτώθηκε και ο οδηγός.

Από την επίθεση στο γερμανικό αυτοκίνητο (κατά την οποία οι επιβαίνοντες ανταπάντησαν στα πυρά) υπήρξε ένας νεκρός (πιθανόν ο Αυστριακός χημικός). Οι αντάρτες έπιασαν έναν από τους Γερμανούς που επέβαιναν στο αυτοκίνητο (υπάρχει και η εκδοχή ότι παραδόθηκε ο ίδιος) ενώ ο άλλος που ίσως και αυτός είχε τραυματιστεί, κατάφερε να διαφύγει και έφτασε στο Ασβεστοχώρι όπου ειδοποίησε τις γερμανικές αρχές. Υπάρχει και η εκδοχή ότι οι τραυματίες Γερμανοί που κατάφεραν να ξεφύγουν ήταν δυο. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, από την επίθεση στο δεύτερο αυτοκίνητο δεν υπήρχαν νεκροί αλλά μόνο δύο Γερμανοί τραυματίες εκ των οποίων ο ένας, μαζί με τον τρίτο Γερμανό που δεν είχε τραυματιστεί, μπόρεσε να διαφύγει και να φτάσει στο Ασβεστοχώρι. Κατά τον Ταμιωλάκη, από την επίθεση στο δεύτερο αυτοκίνητο σκοτώθηκε ο χημικός, τραυματίστηκε ένας από τους Γερμανούς, που κατάφερε να ξεφύγει και να ειδοποιήσει τις γερμανικές

αρχές. Επίσης αναφέρει ότι οι Γερμανοί που αιχμαλωτίστηκαν από τους αντάρτες εκτελέστηκαν.

Μετά τις δύο αυτές επιθέσεις των ανταρτών οι κάτοικοι του Χορτιάτη ζήτησαν τη συμβουλή του Καζάκου ως προς το αν έπρεπε να φύγουν από το χωριό, φοβούμενοι αντίποινα των Γερμανών, εκείνος όμως τους καθησύχασε, διαβεβαιώνοντας τους ότι δεν είχαν να φοβηθούν τίποτα. Έτσι η πλειοψηφία των κατοίκων που ήταν τότε στο χωριό παρέμειναν στα σπίτια τους (ήταν κυρίως γυναικόπαιδα, καθώς οι περισσότεροι από τους άντρες είχαν φύγει από νωρίς για να πάνε στις δουλειές τους). Έπειτα οι αντάρτες έφυγαν προς το Λιβάδι και την Πετροκέρασα, παίρνοντας μαζί τους τους αιχμαλώτους.

Λίγο αργότερα, έφτασαν στο Χορτιάτη περίπου είκοσι φορτηγά με Γερμανούς στρατιώτες και άντρες του Αποσπάσματος Καταδίωξης Ανταρτών του Φριτς Σούμπερτ και περικύκλωσαν το χωριό. Αφού συγκέντρωσαν στην κεντρική πλατεία του χωριού τους κατοίκους που βρήκαν, άρχισαν να λεηλατούν και να πυρπολούν τα σπίτια. Στη συνέχεια οδήγησαν τους κατοίκους που βρισκόταν στην πλατεία στο σπίτι του Ευάγγελου Νταμπούδη και τους έκαψαν ζωντανούς ενώ όσους βρισκόταν μπροστά στο καφενείο της πλατείας τους έκλεισαν στο φούρνο του Στέφανου Γκουραμάνη. Κατά την μεταφορά τους στο φούρνο του Γκουραμάνη ένας από τους άντρες του Σούμπερτ έπαιζε ένα χαρούμενο σκοπό στο βιολί. Αφού τους έκλεισαν στον φούρνο οι άντρες του Σούμπερτ έστησαν ένα πολυβόλο και άρχισαν να τους πυροβολούν από ένα μικρό παραθυράκι της πόρτας. Κατόπιν έβαλαν φωτιά για να κάψουν ζωντανούς όσους δεν είχαν σκοτωθεί από τις ριπές του πολυβόλου.

Από τους εγκλωβισμένους όσοι προσπάθησαν να διαφύγουν από το κτίριο που καιγόταν μαχαιρώθηκαν από τους στρατιώτες που περίμεναν έξω. Μόνο δύο άνθρωποι κατάφεραν να γλυτώσουν από το φούρνο του Γκουραμάνη. Εκτός από τους κατοίκους που δολοφονήθηκαν στα δύο προαναφερθέντα σημεία του χωριού, άλλοι δολοφονήθηκαν έξω από τα σπίτια τους και έντεκα καταδιώχθηκαν και εκτελέστηκαν έξω από το χωριό ενώ προσπαθούσαν να διαφύγουν. Επίσης γυναίκες κάτοικοι του Χορτιάτη έπεσαν θύματα βιασμού πριν δολοφονηθούν από τους άντρες του Σούμπερτ.

Συνολικά σκοτώθηκαν εκείνη την μέρα 146 κάτοικοι του Χορτιάτη, ανάμεσα τους 109 γυναίκες και κορίτσια και κήκαν περίπου 300 σπίτια. Εξ αιτίας του φόβου ότι οι Γερμανοί θα επέστρεφαν αλλά και της δυσοσμίας από τα καμένα πτώματα που είχαν μείνει άταφα, οι κάτοικοι που κατάφεραν να σωθούν επέστρεψαν αρκετές μέρες αργότερα στο χωριό. Στις 4 Σεπτεμβρίου οι άντρες του Σούμπερτ επέστρεψαν για να ολοκληρώσουν την λεηλασία των σπιτιών που είχαν ξεκινήσει δυο μέρες πριν. Εκπρόσωποι του Ερυθρού Σταυρού έμαθαν για τη σφαγή του Χορτιάτη στις 5 Σεπτεμβρίου και κατάφεραν να εξασφαλίσουν άδεια για να μπουν στο χωριό μόλις στις 7 Σεπτεμβρίου.

Ο Φριτς Σούμπερτ μετά τον πόλεμο δικάστηκε και εκτελέστηκε στην Αθήνα. Το 1960 στήθηκε μνημείο για την σφαγή στο κέντρο της κωμόπολης του Χορτιάτη και το 1998 ονομάστηκε «μαρτυρική» με το υπ. αριθμ. 399 Προεδρικό Διάταγμα.

Οι πρωταγωνιστές από την πλευρά του ΕΛΑΣ, Βάιος Ρικούδης και Αντώνιος Καζάκος προσπάθησαν μεταπολεμικά να δικαιολογήσουν τη σκοπιμότητα της ενέδρας. Ο Ρικούδης υποστήριξε ότι η ενέδρα και επίθεση αποσκοπούσε να προστατευθούν οι περιουσίες των κατοίκων καθώς είχαν πληροφορίες ότι οι Γερμανοί θα πήγαιναν να αρπάξουν όλα τους τα ζώα. Επίσης υποστήριξε ότι όταν έφθασαν οι άντρες του Σούμπερτ στο χωριό η ομάδα του τους χτύπησε για να

δοθεί ο απαραίτητος χρόνος στους κατοίκους ώστε να προλάβουν να απομακρυνθούν.

Τέλος ανέφερε ότι φεύγοντας πήραν μαζί τους τους περισσότερους από τους κατοίκους και ότι λίγοι έμειναν πίσω πιστεύοντας ότι δε θα τους πειράξουν οι Γερμανοί. Τα ίδια υποστήριξε και ο Καζάκος και επιπλέον ισχυρίστηκε ότι ποτέ δεν είπε στους κατοίκους να μη φύγουν. Πάντως σύμφωνα με την εφημερίδα Νέα Αλήθεια, ο Καζάκος φέρεται να είπε στους κατοίκους, μετά την επίθεση στα αυτοκίνητα του Οργανισμού Ύδρευσης Θεσσαλονίκης, όταν εκείνοι τον ρώτησαν αν έπρεπε να φύγουν: «Δεν πρέπει να φοβάστε πια. Εδώ τώρα είναι ελεύθερη Ελλάδα και κανένας Γερμανός δεν πρόκειται να βάλει το πόδι του ποτέ. Θά 'ρθει μάλιστα από ώρα σε ώρα και 12 χιλιάδες στρατός».

<https://bit.ly/3BD65IP>